

SXEDIO-B.96

20.7.1974: Ο ΛΟΧΑΓΟΣ ΛΟΤΤΑΣ ΜΕ ΕΝΑ ΛΟΧΟ ΚΑΛΕΙΤΑΙ ΝΑ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΕΙ ΤΙΣ ΕΠΙΘΕΣΕΙΣ ΤΕΣΣΑΡΩΝ ΤΟΥΡΚΙΚΩΝ ΤΑΓΜΑΤΩΝ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ ΤΡΑΧΩΝΑ-ΝΕΑΠΟΛΕΩΣ ΜΕ **33** ΦΥΛΑΚΙΑ ΣΕ ΜΙΑ ΕΚΤΑΣΗ **2,5-3** ΧΙΛΙΟΜΕΤΡΩΝ ΜΟΝΟΣ, ΧΩΡΙΣ ΕΝΙΣΧΥΣΕΙΣ ΚΑΙ ΚΑΤΑΛΛΗΛΟ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟ, ΠΑΡΑ ΜΟΝΟ ΜΕ ΤΗΝ ΠΑΛΙΚΑΡΙΑ ΤΩΝ ΑΝΔΡΩΝ ΤΟΥ

Ο Α. Καραγιάννης υπηρέτησε κατά τη διάρκεια της τουρκικής εισβολής στον **3ο** Λόχο του **211** Τ.Π. στον Τράχωνα υπό τον λοχαγό Πάμπο Λόττα που υπερασπίστηκε την περιοχή του προαστίου Τράχωνα στη Λευκωσία μια περιοχή που συνόρευε με τις τουρκικές θέσεις.

Ο Λόχος επάνδρωνε **33** φυλάκια σε μια απόσταση **2,5-3** χιλιομέτρων με ελάχιστα απηρχαιωμένα όπλα και με σοβαρές ελλείψεις και κράτησε την περιοχή χωρίς ενισχύσεις.

Στο άκρο του Τράχωνα βρισκόταν ένα φυλάκιο στο οποίο είχε δοθεί το όνομα Χοιροστάσιο και ήταν ζωτικής σημασίας.

Ο ίδιος ο Λοχαγός Πάμπος Λόττας ανέφερε στο ημερολόγιο του (Φιλελεύθερος **20.7.1975**) ότι αν αποστέλλοντο βαρέα αντιαρματικά όπλα και δυο διμοιρίες κατάλληλα οργανωμένες "είμαι σίγουρος ότι θα κρατούσαμε τον Τράχωνα. Και αν υποχωρούσαμε η γραμμή αντιπαρατάξεως θα ήταν το πολύ **100** μέτρα πιο πίσω από το αρχικό σημείο".

Ο λοχαγός Λόττας ανέφερε ακόμα ότι όπως πληροφορήθηκε από φίλο του φινλανδό ειρηνευτή οι τούρκοι είχαν ρίξει στο μέτωπο Τράχωνα -Νεαπόλεως δύναμη από τέσσερα τάγματα. Επιζητούσαν με κάθε τρόπο την επέκταση του θύλακος τους στην περιοχή του Τράχωνα "γιατί είχαμε φυλάκια πολύ κοντά στον μεγάλης σημασίας δρόμο Λευκωσίας και Κερύνειας".

Αναφέρει ο Α. Καραγιάννης στην αφήγηση του στην οποία περιλαμβάνεται και το ημερολόγιο του λοχαγού Λόττα:

Το πρωί της 20ης Ιουλίου 1974 ξύπνησα από τις φωνές των κατοίκων του προαστείου Βόρειος Πόλος. Εγήκα έξω και είδα πολλούς στον δρόμο να καιτάζουν προς την οροσειρά του Πενταδακτύλου, ενώ άλλοι έτρεξαν φωνάζοντας φοβισμένοι. Εστρεψα το βλέμμα προς τα βόρεια και τότε ένοιωσα ένα ρίγος να διατρέχει το σώμα μου.

Εκατοντάδες αλεξίπτωτα σαν μανιτάρια κρέμονταν στον γκριζογάλανο ουρανό που ακόμη δεν είδε την λαμπρότητα της ημέρας.

Και πολλές σκέψεις πέρασαν αστραπιαία από το μυαλό μου σαν κινηματογραφική ταινία.

Η κατάσταση που δημιουργήσαν οι έξαλλοι τα τελευταία χρόνια, η προσπάθεια του Αρχιεπισκόπου Μακαρίου να αποτρέψει την σε όλους ορατή αλλά όχι στους αμετανοήτους επικείμενη καταστροφή το πραξικόπημα, με τις προεκτάσεις του και τώρα.

Πήρα τον αδελφό μου και κάποιον άλλο και πήγαμε στην Λευκωσία για να καταταγούμε. Φυσιολογικά έπρεπε να καταταγώ στον Αγιο Επίκτητο Κυρηναίας αλλά η μετάβαση μου εκεί ήταν αδύνατη μια και ήταν προς την περιοχή όπου οι τούρκοι κτυπούσαν ήδη από το πρωί.

Ετσι πήγαμε στο ΓΣΠ όπου μας είχαν πει ότι υπήρχαν πολλοί έφεδροι και ότι εκεί θα μας τακτοποιήσουν. Μείναμε μέχρι της 10ης πρωινής άπρακτοι. Οπως δε με πληροφόρησε κάποιος εκεί είχαν ήδη οπλίσει και στείλει προς την περιοχή Κυρηναίας αρκετούς εφέδρους.

Σε λίγο και ενώ όλοι μας αδημονούσαμε με την καθυστέρηση και την απεργία ήλθε κάποιος ελλαδίτης από απέναντι όπου στεγάζεται η 3η Ανωτέρα και μας πληροφόρησε ότι Ελληνικά στρατεύματα πέρασαν τον Εβρο κατευθυνόμενα προς την Κωνσταντινούπολη.

Αμέσως μια βοή χαράς και αισιοδοξίας γέμισε την ατμόσφαιρα. Όλοι κάναμε την ίδια σκέψη. Αφού η Ελλάδα δεν μας αγνόησε τώρα και μπήκε στον πόλεμο, τότε ίσως να σημάνει και για μας η Ανάσταση.

Αλλοίμονο όμως. Σε λίγο μάθαμε όλοι το μέγεθος της προδοσίας της τότε χουντικής κυβερνήσεως των

Αθηνών. Δεν πέρασε μια ώρα και αρκετά φορτηγά μπήκαν στο πίσω μέρος των εξεδρών του σταδίου της Λευκωσίας γεμάτα από κιβώτια. Ήταν τα όπλα που περιμέναμε με λαχτάρα τρεις ολόκληρες ώρες. Οι υπεύθυνοι αξιωματικοί μας κάλεσαν, μας τοποθέτησαν κατά φάλαγγα και ανάλογα με τις διμοιρίες που είχαν επιλέξει προηγουμένως και άρχισαν να μας μοιράζουν όπλα.

Τότε ένοιωσα την πρώτη απογοήτευση. Και αντιλήφθηκα ότι το ίδιο ένοιωσαν και πολλοί άλλοι. Γιατί ήταν τα όπλα που μας έδωσαν. Ενώ αναμέναμε να μας δοθούν σύγχρονα όπλα απ' αυτά που καθημερινώς μετέδιδε το ραδιόφωνο ότι ανευρέθησαν σε μεγάλες ποσότητες στην Αρχιεπισκοπή και άλλους, μας έδωσαν τυφέκια Μάουζερ, όπλα τα οποία χρησιμοποιούσαν οι γερμανοί στον Α Παγκόσμιο Πόλεμο.

Ήταν περίπου μεσημέρι όταν μας κάλεσαν και πάλι να μπούμε κατά φάλαγγα. Επικεφαλής κάθε διμοιρίας τέθηκε και ένας έφεδρος ανθυπολοχαγός μαζί με όσους υπαξιωματικούς έτυχε να υπάρχουν.

Δημιουργήσαμε δυο διμοιρίες από **30** περίπου άτομα η κάθε μιά και μας είπαν ότι η πρώτη θα πήγαινε για ενίσχυση του τμήματος που υπεράσπιζε την περιοχή Λήδρα Πάλας και η δεύτερη θα πήγαινε στην περιοχή Τράχωνα. Σ' αυτήν ήμουν και εγώ.

Πριν μας επιβιβάσουν στα αυτοκίνητα μας μοίρασαν και πυρομαχικά ανεξέλεγκτα, χωρίς τάξη και όπως, όπως. Όσα μπορούσαν να πάρουν η τζέπη του καθενός. Γιατί ούτε τελαμώνες για την τοποθέτηση των σφαιρών δεν μας έδωσαν. Μπήκαμε στα φορτηγά αυτοκίνητα με προορισμό τον Τράχωνα.

Κατευθυνθήκαμε προς το σχολείο Ελένιο όπου στάθμευε η Διοίκηση του πεζικού. Εκεί μας υποδέχθηκε ένας ψηλόσωμος έλληνας αξιωματικός, ο οποίος διέταξε να μας δώσουν πυρομαχικά.

Άρχισαν να μας φορτώνουν κιβώτια με σφαίρες των **303** χλσ. Μια σκέψη πέρασε αμέσως από το μυαλό μου. Αφού τα όπλα που μας έδωσαν ήσαν των **300** χλμ γιατί μας δίδουν σφαίρες μεγαλύτερες;

Προσπάθησα να βρω το γιατί αλλά χωρίς αποτέλεσμα. Τότε είπα στον επικεφαλής εκεί ελλαδίτη αξιωματικό:

"Κύριε λοχαγέ, τα όπλα που μας έδωσαν είναι Γερμανικά τυφέκια, ενώ οι σφαίρες αυτές είναι για αγγλικά τυφέκια.

- Κάντε τη δουλειά σας. Εμείς ξέρουμε τι κάνουμε. Αυτό έλειπε να μας πείτε και τι να κάνουμε. Εκεί που θα πάτε διοικητής είναι ένα παλικάρι, ο Πάμπος ο Λόττας, να τον βοηθήσετε με κάθε μέσο.

Τώρα αποδεικνύεται ότι εμείς είχαμε τη διάθεση να βοηθήσουμε τον Λόττα. Αυτοί όμως που δεν είχαν διάθεση να το πράξουν ήταν αυτοί οι αξιωματικοί και οι όμοιοι τους που μας έστελλαν σαν πρόβατα στη σφαγή χωρίς κατάλληλα πυρομαχικά.

Φθάσαμε στον Τράχωνα στις 2 μ.μ. Μας υποδέχθηκε ένας υπαξιωματικός του τμήματος διοικήσεως ενώ πυκνοί πυροβολισμοί και καπνοί από τις εκρήξεις των βαρέων πυροβόλων κάλυπταν την ατμόσφαιρα.

Εδώ ανταλλάξαμε τα πυρομαχικά και μας έδωσαν αμέσως τα κατάλληλα και κράτησαν τα άλλα σαν εφεδρεία για τα όπλα που χρησιμοποιούσαν φυσίγγια του διαμετρήματος αυτού. Μείναμε εδώ μέχρι την 4η απογευματινή όταν μας χώρισαν σε τρεις ομάδες και μας έστειλαν στα φυλάκια.

Αλλά για τη ζωή στα φυλάκια, την εξέλιξη της καταστάσεως και πως έπεσε ο Τράχωνας, θα μας πει ο λοχαγός Λόττας που ήταν υπεύθυνος για την αμυντική γραμμή της περιοχής Τράχωνα, Νεαπόλεως και Βορείου Πόλου και ο οποίος έζησε τα γεγονότα σε όλη τη γραμμή αντιπαρατάξεως:

ΤΟ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟ ΤΟΥ ΛΟΧΑΓΟΥ ΠΑΜΠΟΥ ΛΟΤΤΑ: Από τη 16η Ιουλίου μια μέρα μετά το πραξικόπημα παρατηρήθηκαν ασυνήθιστες κινήσεις οργανώσεως των τούρκων στη γραμμή αντιπαρατάξεως.

Ανάφερα στη διοίκηση του τάγματος ότι οι τούρκοι ενισχύουν τις θέσεις με έμπυχο και άψυχο

υλικό, αλλά η απάντηση ήταν ότι τούτο ήταν φυσιολογικό λόγω του πραξικοπήματος και ότι δεν υπήρχε κανένας λόγος ανησυχίας.

Η δραστηριότητα των τούρκων συνεχίστηκε μέχρι της Παρασκευής **19ης** Ιουλίου. Αυτό με ανησύχησε και διέταξα επιφυλακή και να παρακολουθούνται συνεχώς τα τουρκικά φυλάκια.

Η ώρα **3** της ίδιας μέρας, φυλάκιο της **3ης** διμοιρίας (περιοχή Βορείου Πόλου) μου ανέφεραν ότι οι τούρκοι τοποθέτησαν τουρκικές σημαίες σ' ολοκληρωτο μήκος της γραμμής αντιπαρατάξεως.

Σε λίγο το ίδιο παρατηρήθηκε και στη γραμμή Τράχωνα και Νεαπόλεως. Αμέσως ανέφερα στη διοίκηση του Τάγματος το γεγονός τονίζοντας ότι πρόκειται για ζώνη ρίξεως αλεξιπτωτιστών. Η απάντηση όμως ήταν για δεύτερη φορά το ίδιο "καθησυχαστική".

Και ενώ όλες οι ενδείξεις ήταν ότι ανεμένετο τουρκική επέμβαση και ρίψη αλεξιπτωτιστών μόλις μεταξύ **7** και **8** το βράδυ πήραμε την πρώτη διαταγή για λήψη μέτρων.

Η διαταγή ήταν να βγάλουμε από την αποθήκη τα δυο αντιαεροπορικά που είχαμε στη διάθεση μας.

Εκείνο όμως που με συνετάραξε συνέβηκε τα μεσάνυκτα. Μου ανακοινώθηκε από το τάγμα ότι τα τουρκικά πλοία έκαναν στροφή **180** μοιρών και απομακρύνονται από τις ακτές της Κύπρου.

Το γεγονός αυτό με καθήλωσε. Εμείνα για λίγο άφωνος. Όταν συνήλθα ρώτησα: Μα για ποια πλοία κάνετε λόγο; Πρώτη φορά ακούω ότι τουρκικά πολεμικά ήσαν στα παράλια.

Το γεγονός αυτό λέει πολλά. Αλλά αφήνω στον καθένα να βγάλει τα συμπεράσματα του.

Στις **4.20** αναφέρθηκε ότι εβάλλετο το φυλάκιο του Χοιροστασίου. (Το φυλάκιο αυτό ήταν ένα ύψωμα στο άκρο του Τράχωνα μεγάλης ζωτικής-τακτικής σημασίας).

Πήγα αμέσως επί τόπου και διαπίστωσα ότι όχι μόνο εβάλλετο αλλά οι τούρκοι που κινήθηκαν στη διάρκεια της νύκτας είχαν ξαφνιάσει τους άνδρες του

φυλακίου μας και είχαν ανεβει στο μέσο του υψώματος.

Το ψυλάκιο επάνδρωναν οι Λοχίας Κωνσταντίνου Κώστας, Δεκανέας Ιωάννου Κύπρος και οι στρατιώτες Γρηγορίου Μιχαήλ, Φιάκας Νίκος, Αντωνίου Αντώνιος και Θεοδώρου Ανδρέας.

Η ομάδα αυτή αιφνιδιάσθηκε από την ενέργεια των τούρκων και οπισθοχώρησε στο μέσο του υψώματος ενώ οι τούρκοι ανέβηκαν στην κορυφή. Ας σημειωθεί ότι κατά διαβολική σύμπτωση τα δυο πολυβόλα της ομάδας δεν λειτούργησαν με αποτέλεσμα να οπισθοχωρήσουν αναγκαστικά οι άνδρες και να ανεβούν οι τούρκοι στην κορυφή χωρίς αντίσταση.

Εμεινα μαζί με την ομάδα για **30** περίπου λεπτά και φεύγοντας έδωσα ρητή διαταγή "ούτε βήμα πιο πίσω. Αντίθετα θα γινόταν προσπάθεια ανακαταλήψεως της κορυφής γιατί σε αντίθετη περίπτωση η προέλαση των τούρκων θα ήταν ζήτημα ωρών μια και το ύψωμα θα τους επέτρεπε να ελέγχουν τη βορεινή πλευρά του προαστείου.

Για την Ιστορία αναφέρω και τον ύπουλο ρόλο του εκεί τμήματος της Ειρηνευτικής Δύναμης. Γιατί ενώ είχε υπό τον έλεγχο του το μισό ύψωμα και είχε τοποθετήσει συρματοπλέγματα και έβγαζε και περίπολα και έπρεπε να ήταν ενήμερο για την κίνηση των τούρκων "έκαμε την πάπια".

Επέστρεψα στο λόχο περί την **5.10** η περιοχή Τράχωνα-Νεαπόλεως εβάλλετο σ' ολόκληρο το μέτωπο αντιπαρατάξεως με πυροβολικό, όλμους και βαρέα πολυβόλα και μαύροι καπνοί κάλυπταν την ατμόσφαιρα. Ήταν μια πραγματική κόλαση πυρός.

Τότε σκέφθηκα ότι έπρεπε να στείλω βοήθεια στο χοιροστάσιο από το οποίο μου αναφέρθηκε εν τω μεταξύ ότι δεχόταν ισχυρή πίεση. Διάταξα τον μόνιμο ανθυπολοχαγό Παναγή Ανδρέα να πάει εκεί επικεφαλής μερικών ανδρών και να αναλάβει την υπεράσπιση του υψώματος.

Μόλις η ομάδα ξεκίνησε συνάντησε στο δρόμο στρατιώτες που έφευγαν και πληροφορήθηκα ότι το Χοιροστάσιο καταλήφθηκε. Επέστρεψα στο λόχο και ανέφερα το γεγονός, αλλά εγώ επέμενα: Το Χοιροστάσιο

πρέπει να ανακαταληφθεί και να κρατηθεί με κάθε θυσία.

Εν τω μεταξύ είχε αναφερθεί στον λόχο ότι οι αλεξιπτωτιστές έπεφταν κατά εκατοντάδες. Επίσης ότι όλα τα φυλάκια του λόχου δέχονταν καταιγιστικά πυρά πολυβόλων και βλημάτων όλμων.

Στις **12** το μεσημέρι έφθασε μια ομάδα για βοήθεια από το τάγμα αποτελούμενη από **15** εφέδρους. Χωρίς επικεφαλής και άνετοιμοι.

Αυτή η "ενίσχυση" στάληκε προς τον λόχο μου που είχε κάλυψη μια περιοχή **2,5** -τρία χιλιόμετρα με **33** επανδρωμένα φυλάκια.

Δεν είχα άλλη εκλογή. Έπρεπε να κάνω αντεπίθεση για ανακατάληψη του Χοιροστασίου με κάθε διαθέσιμο μέσο. Πήρα στους στρατιώτες αυτούς μαζί **4-5** του σταθμού Διοίκησης και κατευθύνθηκα προς την περιοχή του Χοιροστασίου.

Ας σημειωθεί ότι από καιρό είχα προβλέψει μια τέτοια περίπτωση και είχα στο μυαλό μου ένα σχέδιο δράσεως.

Η αντεπίθεση για να είναι σκόπιμη έγκαιρη και δυνατή έπρεπε να χρησιμοποιηθεί σε χρονικό διάστημα μέχρι **20** λεπτών για να είναι επιτυχής. Αλλά είχαν περάσει ώρες. Και συνέργεια αυτή εθεωρείτο καθαρή αυτοκτονία. Δυστυχώς όμως δεν μπορούσε να γίνει αλλιώς. Γιατί αν το ύψωμα έμενε στους τούρκους τότε ήταν πια ζήτημα ωρών για να πιέσει ολόκληρη η περιοχή.

Ευτυχώς όμως που οι τούρκοι δεν προωθήθηκαν προς τον Τράχωνα και έμειναν. Γιατί αν έρριχναν δυνάμεις θα μπορούσαν να έμπαιναν στο προάστιο ανεξάρτητα από τις απώλειες τους.

Για να ανακαταληφθεί έπρεπε να πραγματοποιηθεί ορθόδοξη επίθεση λόχου και αφού προηγούνται ολμοβολές και πυρά άλλων βαρέων όπλων. Σε αντίθεστη περίπτωση όσοι θα δοκίμαζαν να ανεβούν στο ύψωμα θα ήταν εύκολος στόχος. Θα ήταν καθαρή αυτοκτονία.

Βαρέα όπλα δεν υπήρχαν δυστυχώς. Τούτο όμως

δεν γνώριζαν οι τούρκοι και δεν ανησυχούσαν καθόλου αφού δεν τους έβαζαν όλμοι και πολυβόλα.

Έτσι αναγκάστηκα να χρησιμοποιήσω άλλη μέθοδο. Μέρα μεσημέρι, ενήργησα καταδρομικά. Πλησιάσαμε το ύψωμα από πλάγια θέση και εμφανισθήκαμε μπροστά τους ξαφνικά. Ο αιφνιδιασμός πέτυχε απόλυτα και οι τούρκοι πυρολώνοντας όπως, όπως οπισθοχωρούσαν.

Την 1 μ.μ. το ύψωμα ανακαταλήφθηκε και ανάθεσα την υπεράσπιση του στον μόνιμο ανθυπολοχαγό Παναγή Ανδρέα με δύναμη μια διμοιρία.

Επέστρεφα στον λόχο όπου πληροφορήθηκα ότι όλα τα φυλάκια είχαν δει την ίδια αναφορά: "Δεχόμεθα ισχυρή πίεση πυρός. Οι τούρκοι προσπαθούν να προωθηθούν αλλά μέχρι στιγμής δεν κατάφεραν τίποτε. Κάνουν μερικά βήματα μπροστά αλλά αμέσως οπισθοχωρούν προ της αποφασιστικότητας των ανδρών μας".

Με αυτό τον ρυθμό πέρασε η πρώτη μέρα. Χωρίς κανένα ουσιαστικό κέρδος από πλευράς των τούρκων, οι οποίοι δεν κατάφεραν παρά την ισχυρή δύναμη πυρός που διέθεταν να καταλάβουν έστω και μια θέση μας. Αντίθετα είχαν μεγάλες απώλειες σε έμψυχο υλικό.

Από πλευράς δικής μας είχαμε ένα νεκρό. Τον στρατιώτη Χριστοδούλου Μάμα. Ήταν ο πρώτος ηρωικός νεκρός του νέου Κυπριακού έπους.

Η ανταλλαγή πυροβολισμών συνεχίστηκε όλη τη νύκτα της 20ης Ιουλίου με τους τούρκους να προσπαθούν να καταλάβου τις θέσεις μας και με τους άνδρες μου να προβάλλουν ήρωική αντίσταση.

Είχαν περάσει ολόκληρες ώρες και η βοήθεια του που ζήτησα σε βαρέα αντιαρματικά όπλα ακόμη να είχε φθάσει.

ΔΕΥΤΕΡΗ ΜΕΡΑ 21 ΙΟΥΛΙΟΥ 1974

Κατά τη διάρκεια της Κυριακής 21ης Ιουλίου η κατάσταση δεν παρουσίασε καμιά εξέλιξη. Οι τούρκοι

συνέχισαν να μας βάζουν σε ολοκληρή τη γραμμή αντιπαρατάξεως με βαρέα όπλα. Εκεί όμως που η κατάσταση ήταν δυσκολότερη ήταν το ύψωμα του Χοιροστασίου.

Μόλις νύκτωσε η πίεση επί του υψώματος έγινε εντονότερη και οι εκρήξεις και οι λάμπσεις των βλημάτων το κεντούσαν κυριολεκτικά.

Τότε ο ανθυπολοχαγός Ανδρέας Παναγή επικοινωνήσε τηλεφωνικώς με τον λόχο και είπε:

- Κύριε Λοχαγέ, η πίεση που δεχόμεθα είναι τόσο έντονη που η παραμονή μας εδώ είναι αμφίβολη και χωρίς ελπίδες. Νομίζω ότι θα είναι καλύτερα αν αποσυρθούμε και οχυρωθούμε στα πρώτα σπίτια.

Ωστόσο η απάντηση του λοχαγού ήταν για μια ακόμη φορά η ίδια:

" Το Χοιροστάσιο είναι το παν για την άμυνα της περιοχής. Να μη γίνει ούτε βήμα προς τα πίσω'.

Ετσι πέρασε και η δεύτερη μέρα Χωρίς να πέσει ο Τράχωνας. Παρά τις λυσσαλέες επιθέσεις των νεοτούρκων επεκτατιστών εν τούτοις το ηρωικό προάστειο κρατούσε.

ΤΡΙΤΗ ΜΕΡΑ 22 ΙΟΥΛΙΟΥ 1974

Και ξημέρωσε η Δευτέρα 22 Ιουλίου, η τρίτη μέρα από την εισβολή που έμελλε να ήταν η αρχή του τέλους της περιοχής Τράχωνα-Νεαπόλεως.

Την νύκτα της Κυριακής οι τούρκοι ενέτειναν τις προσπάθειες τους και σφυροκοπούσαν ανελέητα τις θέσεις μας. Οι απανωτές εκρήξεις των αντιαρματικών έκαναν την νύκτα μέρα, προκαλώντας δέος στις ψυχές των άπειρων νεαρών κατά το πλείστον ανδρών. Ομως όλοι έμειναν στις θέσεις τους και με αυτοθυσίαν δεν επέτρεψαν πόδι τούρκου να περάσει την γραμμή αντιπαρατάξεως.

Το πρωί της Δευτέρας 22 Ιουλίου 1974 φάνηκαν τα πρώτα σημάδια της πτώσεως. Οι τούρκοι σε συνεχείς επιθέσεις ζητούσαν επίμονα τη διάσπαση των γραμμών μας πράγμα που πέτυχαν σε μια περίπτωση όπου

βρίσκονταν δυο απομονωμένα φυλάκια μας.

Όπως αναφέρθηκε τα φυλάκια αυτά οπισθοχώρησαν σε απόσταση **50** μέτρων από τις αρχικές θέσεις τους κάτω από τη μεγάλη πίεση υπερτέρων δυνάμεων. Τούτο δεν επηρέασε άμεσα την πτυχή της όλης αμυντικής γραμμής, αλλά πήγα επί τόπου και ενήργησα έτσι που ανακατελήφθησαν οι δύο θέσεις.

Υστερα από **15** λεπτά ήταν τέτοια η πυκνότητα των πυρών των βαρέων που κτυπούσαν τα φυλάκια αυτά που θεώρησα καλό να διατάξω τους άνδρες του ενός να μετακινηθούν σε άλλη θέση. Η έμπνευση μου αυτή αποδείχθηκε σωτήρια γιατί μόλις εγατέλειψε και ο τελευταίος άνδρας το φυλάκιο μια ομοβροντία ολμοβολών και ΠΑΟ το τίναξε στον αέρα.

Ενώ δε μαχόμεθα στην πρώτη γραμμή με τα δόντια στον λόχο λήφθηκε από το τάγμα ένα περίεργο σήμα: "Να καταληφθεί και να επανδρωθεί ο αστυνομικός σταθμός Ομορφίτας".

Η διαταγή αυτή μου προκάλεσε έκπληξη. Μα ο σταθμός αυτός ήταν σαν μια σφήνα από πίσω και πλάγια από τις θέσεις του λόχου. Ήταν άδειος. Πού πήγαν ο αστυνομικοί που έπρεπε να ήταν εκεί; Κι αν οι τούρκοι είχαν εισχωρήσει και κατέλαβαν τον σταθμό;

Με τα ερωτήματα αυτά να στριφογυρίζουν έντονα στο μυαλό μου και ευχόμενοι να μην είχαν αντιληφθεί οι τούρκοι ότι ο σταθμός εγκατελείφθηκε που θα είχε σαν αποτέλεσμα την προέλαση και την αποκοπή του λόγου με απρόβλεπες συνέπειες. Πήρα αμέσως τρεις άντρες, τους αδελφούς Αλέκου οι οποίοι διακρίθηκαν ιδιαίτερα στις μάχες και κάποιον άλλο και πήγα εκεί.

Στον αστυνομικό σταθμό επικρατούσε νεκρική σιγή. Στους δρόμους είδα σταματημένα λάντροβερ και όταν μπήκαμε μέσα δεν συναντήσαμε ζωντανή ψυχή. Το μόνο που βρήκαμε ήταν συγκεντρωμένα κυνηγετικά που μάζεψαν από τους κατόχους τους οι πραξικοπηματίες.

Άφησα εκεί τους άνδρες και επέστρεψα για να τους στείλω πυρομαχικά και άλλη ενίσχυση.

Ο αστυνομικός σταθμός ήταν ζωτικής σημασίας για την έκβαση της μάχης στην περιοχή. Γιατί αν οι τούρκοι κατόρθωναν να μπουν εκεί θα πέρναγαν μέσα

από την Ομορφίτα και θα έφθαναν μέχρι το Μπαϊ-Πας, γεγονός που θα απέκοπτε το λόχο.

Το γεγονός ότι εγκαταλήφθηκε ήταν εγκληματικό.

Πρέπει όμως να γίνει γνωστό ότι όπως έμαθα αργότερα οι αστυνομικοί έφυγαν κατόπιν διαταγής. Ποιος έδωσε αυτή τη διαταγή και πότε; Και γιατί δεν ειδοποιήθηκα να λάβω τα μέτρα μου;

Στα ερωτήματα αυτά όσο και αν προσπάθησα δεν μπόρεσα να βρω μια απάντηση. Το μόνο που αποδεκνύεται είναι ότι πρόκειται για μια ακόμη πτυχή της προδοσίας.

Την 3η απογευματινή εξαντλημένος και νηστικός γιατί τις τελευταίες μέρες δεν είχα βάλει μπουκιά στο στόμα μου και καταϊδρωμένος από τη ζέστη του Ιουλίου και των μαχών ανεζήτησα λίγη δροσιά. Στάθηκα εκεί στον λόφο και έρριχνα το νερό στο κεφάλι μου με ένα δοχείο.

Σ' αυτή μου την ενέργεια με βρήκε η αναφορά από το Χοιροστάσιο ότι το ύψωμα δέχεται τα σφοδρότερα πυρά από την έναρξη των επιχειρήσεων και κινδύνευε άμεσα.

Αμέσως επικοινωνήσα με το τάγμα και για μια ακόμη φορά ζήτησα βοήθεια από βαρέα κυρίως αντιαρματικά (μπαζούκας και ΠΑΟ) ανέφερα ότι δεχόμουν ισχυρή πίεση και χρειαζόμουν άμεσα τα αντιαρματικά για να κτυπήσω τα τουρκικά φυλάκια και να μετριάσω την δύναμη πυρός τους.

Η απάντηση του τάγματος ήταν ότι θα μου σταλεί μια διμοιρία υπό τον λοχαγό Μαυρουδή ειδικά για ενίσχυση του χοιροστασίου. Αλλά για βαρέα μανέντας λόγος.

Εδώ θα ήθελα να υπογραμμίσω ακόμη ένα πειστικό που αποδεικνύει την εγκληματική αδιαφορία και την ΠΡΟΔΟΣΙΑ ορισμένων ελλαδιτών αξιωματικών.

Την προηγούμενη Κυριακή 21 Ιουλίου σε μια ώρα που μειώθηκε η ένταση των πυροβολισμών ύστερα από προσπάθειες πολιτικών για την κατάπαυση του πυρός με πήρε στον ασύρματο επιτελής του τάγματος και μου είπε:

- Πολυβόλα και όλμοι να μπουν στην αποθήκη. Κάνατε μεγάλη ζημιά.

Πριν προλάβει να συνεχίσει του είπα:

- Ο Λοχαγός ο Λόττας δεν πρόκειται να βάλει τίποτε στην αποθήκη.

Και εγκατέλειψα με πικρία τη συσκευή του ασυρμάτου, ενώ οι ίδιες φοβερές σκέψεις για το μέγεθος της ΠΡΟΔΟΣΙΑΣ εδώ και αρκετές μέρες άρχισαν να περνούν ή μια μετά την άλλη από το μυαλό μου.

Και αναρωτήθηκα:

Γιατί να βάλω στην αποθήκη τα όπλα και να επιτρέψω έτσι στους τούρκους να σκοτώσουν, να κάψουν, να καταστρέψουν κάθε τι το ελληνικό; Είναι αυτή πράξη έλληνα;

Εν τω μεταξύ η πίεση των τούρκων για κατάληψη του Χοιροστασίου αποκορυφώθηκε, αλλά μέχρι την 4η απογευματινή που κηρύχθηκε η εκεχειρία δεν κατάφεραν να πάρουν το ύψωμα.

Παράλληλα έφθανε στο λόχο ο λοχαγός Μαυρουδής με δύναμη **25** ανδρών δύο μπαζούκας και **2-3** οπλοπολυβόλα. Όπλα τα οποία δεν ήταν επαρκή, αλλά οπωσδήποτε κάτι ήταν κι' αυτά. Για τα βαρέα αντιαρματικά πυροβόλα ΠΑΟ ούτε λόγος. Αυτά τα είχαν πίσω άλλοι για προσωπική... άμυνα.

Επικοινωνήσα με το χοιροστάσιο και τα άλλα φυλάκια της γραμμής Τράχωνα και πληροφορήθηκα ότι η κατάσταση ήταν παντού η ίδια.

Οι τούρκοι πραγματοποιούσαν συνδυασμένες επιθέσεις σε όλο το μήκος του μετώπου.

Ας σημειωθεί ότι η γραμμή Τράχωνα ήταν η μόνη που δέχθηκε γενική επίθεση μετά την εκεχειρία. Ο λόγος ήταν ότι οι τούρκοι ήθελαν να προεκτείνουν το θύλακά τους για τα μερικά φυλάκια μας ήταν σε απόσταση **30** μέτρων από το δρόμο Λευκωσίας-Κυρηνείας γεγονός που τους δυσκόλευε αφάνταστα.

Επικοινωνήσα για τελευταία φορά με το χοιροστάσιο και διαπίσωσα ότι κρατούσε ακόμα. Η κατάσταση όμως στην οδό Ελευθερίας όπου ήταν τα φυλάκια **1079** και **1090** δεν ήταν τόσο ρόδινη. Και

αποφάσισα να πάω επί τόπου να δω τι συμβαίνει.

Μοιράσαμε την νεοαφιχθείσα διμοιρία στα δυο και με τον λοχαγό Μαυρουδή επικεφαλής το ένα τμήμα ξεκίνησε για ενίσχυση του Χοιροστασίου ενώ το άλλο το οδήγησα στο κέντρο του Τράχωνα.

Ήταν η ώρα **4.15** και όπως ανέφερε ο ανθυπολοχαγός Παναγή το φυλάκιο κρατούσε.

Όταν έφθασα στην πλατεία του Τράχωνα η οποία βρίσκεται κοντά στο Συνεργατικό Ταμιευτήριο διαπίσνωσα ότι οι τούρκοι είχαν τοποθετήσει ένα πολυβόλο σε θέση που έλεγχε την οδό ελευθερίας όπου είχαμε δυο φυλάκια και μια ομάδα εφέδρων το φυλάκιο **1091**, η οποία ανέλαβε την επιτήρηση της οδού αυτής.

Τότε σκέφθηκα ότι οι άνδρες των φυλακίων και οι έφεδροι ή είχαν εξουδετερωθεί ή είχαν αποσυρθεί.

Πλησίασα στη γωνιά του δρόμου και κύταξα με προφυλάξεις. Το επανάλαβα μερικές φορές, αλλά δεν είδα φυχή. Όταν ξαναδοκίμασα αντί να βγάλω πρώτα το κεφάλι πρόβαλα ελαφρά την κάννη του αυτομάτου μου. Τότε ακούστηκε μια ριπή που με εκούφανε και ταυτόχρονα ένοιωσα ένα κόψιμο στο χέρι.

Πριν καταλάβω τι γίνεται εμφανίστηκε μπροστά μου ένας τούρκος. Τράβηξα τη σκαδάλη του όπλου μου και ακούστηκε ένας πυροβολισμός και είδα τον τούρκο να κλονίζεται με φανερή στο πρόσωπο του την έκπληξη και να πέφτει.

Πριν περάσουν μερικά δευτερόλεπτα κλονίσθηκα και έπεσα και εγώ αφού πρόλαβα να δω να με πλησιάζουν μερικοί άνδρες μου.

Όπως μου είπαν μετά που συνήλθα και βρισκόμουν στο Νοσοκομείο με με έφεραν ελλείψει άλλου μέσου με μοτοσυκλετα μέχρι το Καϊμακλί όπου με αναγνώρισαν φίλοι μου κάτοικοι του προαστείου και με πήραν με αυτοκίνητο στο Νοσοκομείο.

Όταν συνήλθα ζήτησα να μεταβώ στον Τράχωνα αλλά δεν με άφησαν. Ζήτησα επίμονα το τσέχικο αυτό που τόσο πολύ δέθηκε μαζί μου μα είχε εξαφανισθεί. Ρώτησα κάποιον υπολοχαγό που ήταν εκεί υπεύθυνος και μου είπε ότι το πήρε ο Λευτέρης Παπαδόπουλος, ένας από τους ηγέτες της ΕΟΚΑ Β.

Στο μεταξύ στον Τράχωνα η κατάσταση παρουσίασε άλλη όψη. Ακέφαλος ο λόχος υπό την συνεχώς και πιο ισχυρή πίεση των τούρκων υποχώρησε σε ορισμένα σημεία και τούρκοι στρατιώτες μπήκαν στα σπίτια, όπου διεξήγοντο μάχες εκ του συστάδην μέσα στους δρόμους και μέσα στα σπίτια.

Γι' αυτά θα μας μιλήσει μια άλλη ηρωική μορφή του 3ου λόχου, ο μόνιμος ανθυποχαιβάς Ανδρέας Παναγή, που όπως προαναφέραμε ηγείτο στο ύψωμα του Χοιροστασίου:

" Όταν ανέλαβα την υπεράσπιση και διατήρηση του υψώματος του Χοιροστασίου διαπίστωσα ότι τα στη διάθεση μου μέσα ήταν ανεπαρκή.

Υπήρχε τηλέφωνο σαν μέσο επικοινωνίας, ενώ από πλευράς οπλισμού υπήρχαν σοβαρές ελλείψεις. Χωρίς αντιαρματικά πυροβόλα και βαρέα πολυβόλα ή παραμονή μας στην κορυφή του υψώματος ήταν αδύνατη.

Επειδή όμως είχα ρητή εντολή από τον λοχαγό κ. Λόττα να κρατήσω το ύψωμα σκέφθηκα ότι έπρεπε να κάνω ότι μπορούσα, παρά τις ελλείψεις για να πράξω στο ακέραιο το καθήκον μου.

Κατά τη διάρκεια της Κυριακής (21.7.74) οι τούρκοι δοκίμασαν πολλές φορές με ορθόδοξες επιθέσεις μεγάλου αριθμού πεζικού να καταλάβουν το ύψωμα αλλά πάντοτε υποχωρούσαν με πολλές απώλειες.

Το πρωί της επομένης ημέρας 22 Ιουλίου άλλαξαν τακτική και άρχισαν να μας σφυροκοπούν με βαρέα πυροβόλα και όλμους.

Εκρίνα ότι η παραμονή μας στο ύψωμα θα ήταν καθαρή αυτοκτονία και επικοινωνήσα με τον λοχαγό και του ανέφερα τη γνώμη μου προσθέτοντας ότι είναι προτιμότερο να υποχωρήσουμε στα πρώτα σπίτια και να αμυνθούμε εκεί.

Ο λοχαγός Λόττας όμως είχε αντίθετη γνώμη και μου είπε:

- Σε καμιά περίπτωση δεν πρέπει να πάρουν το ύψωμα οι τούρκοι. Γιατί τότε θα ελέγχουν από εκεί μεγάλη περιοχή και θα ενισχυθούν τρομερά.

Μείναμε στο ύψωμα μέχρι τις 4.15 το απόγευμα

αφού στο μεταξύ πληροφορήθηκα ότι έφθασε ο λοχαγός Μαυρουδής για ενίσχυση μου. Μέχρι να φθάσει ο λοχαγός στα πρώτα σπίτια του προαστείου που ήταν κοντά στο ύψωμα διαπίστωση ότι οι τούρκοι μας είχαν περικυκλώσει σχηματίζοντας ένα πέταλο και αφήνοντας μόνο μια διέξοδο.

Και πριν συνέλθω από τη διαπίστωση μου αυτή είδα στο καμπαναριό της εκκλησίας του Τράχωνα να κυματίζει η τουρκική σημαία.

Από διάφορες κατευθύνσεις οι τούρκοι χωρίς σχηματισμούς έτρεχαν προς το μέρος μας σαν πρόβατα στη σφαγή. Χωρίς καμιά προφύλαξη, ούτε στοιχειώδη κάλυψη, αλλά όρθιοι μας πλησίαζαν όλο και περισσότερο.

Τότε κάλεσα τους βοηθούς μου και τους είπα:

- Ο Μαυρουδής ήλθε και είναι στα απέναντι σπίτια. Είμαστε περικυκλωμένοι και πρέπει να διαλέξουμε μεταξύ παραδόσεως και προσπάθειας να σπάσουμε τον κλοιό τονίζοντας τους ότι το δεύτερο έπρεπε να προτιμήσουμε.

Χωρίς χρονοτριβή πραγματοποιήσαμε έξοδο προς τη μοναδική πλευρά που υπήρχε ελπίδα διασώσεως.

ο λοχαγός Μαυρουδής μας κάλυπτε από απέναντι και εμείς αρχίσαμε να προχωρούμε προς την παρυφή της περιοχής Ματσικοριδιές.

Εγώ έμεινα τελευταίος για να ανατινάξω τα πυρομαχικά. Μόλις προκάλεσα την έκρηξη μια πέτρα με κτύπησε στο κεφάλι και προς στιγμή όλα στοτείνισαν γύρω μου. Πριν επανεύρω το φως μου είδα σαν σκιές τρεις τούρκους να με πλσιάζουν. Ο ένας απ' αυτούς έρριξε μια ριπή προς το μέρος μου και ένοιωσα ένα κάψιμο στο πόδι. Ξάπλωσα στο χώμα στο μέσο ενός χωραφιού και προσποιήθηκα τον νεκρό. Πιο πέρα σε απόσταση δέκα περίπου μέτρων πρόλαβα και είδα ξαπλωμένο στο χώμα ένα από τους στρατιώτες μου. Ένας τούρκος του έρριξε μια ριπή για να τον αποτελειώσει ενώ κάποιος άλλος έρριξε και σε μένα. Οι σφαίρες έσκαψαν το χώμα γύρω από το σώμα μου, αλλά ευτυχώς χωρίς συνέπειες

Στη συνέχεια οι τρεις τούρκοι πλησίασαν προς

το μέρος μου και πέρασαν από δίπλα μου. Τότε ανασηκώθηκα και στήριξα το αυτόματο μου και τους έστειλα μια ριπή.

Οι δυο πλήγηκαν και έπεσαν επί τόπου ενώ ο τρίτος πρόλαβε και κρύφθηκε στο σημείο όπου έγινε προηγουμένως η έκρηξη των πυρομαχικών.

Έρποντας άλλαξα θέση. Σε λίγο τον είδα να προβάλλει μέ προφυλάξεις το κεφάλι του και να με αναζητεί. Σημάδεψα και του έστειλα μια δέσμη από σφαίρες που τον πέτυχα στο μέτωπο. Τον είδα να κυλά στην πλαγιά και να μένει ακίνητος. Ήταν νεκρός.

Προσπάθησα να σηκωθώ και να σταθώ αλλά ήταν αδύνατο. Εία να διανύσω μια απόσταση **200** μέτρων για να φθάσω στα σπίτια και στη σωτηρία, αλλά αισθανόμουν ότι δεν είχα τις δυνάμεις για να το πετύχω. Αρχισα να μετακινούμαι έρποντας. Όταν έφθασα στο μέσο περίπου της διαδρομής μέσα σε ένα χωράφι εντελώς ακάλυπτος είδα πολλούς τούρκους στην κορυφή του υψώματος. Άλλοι πυροβολούσαν ενώ άλλοι είχαν τα όπλα επ' ώμου λες και πήγαιναν σε περίπατο. Στρατιώτες στη μάχη όρθιοι σαν αγάλματα χωρίς καμιά προφύλαξη, λες και ήταν τρελλοί.

Τρελλοί όμως δεν ήταν. Ήταν κάτι άλλο. Ήταν υπό την επήρεια ναρκωτικών. Αυτό το διαπίστωσα σε λίγο όταν άρχισα να σημαδεύω με το Εφ-Νι μου και να πυροβολώ.

Πυροβολώντας και έρποντας μπόρεσα να φθάσω στα σπίτια όπου με πήραν στο νοσοκομείο.